

Гоцалюк Алла Анатоліївна
доктор філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурно-дозвілєвої діяльності
Київського національного університету
культури і мистецтв
goz_pravo@ukr.net

РОЛЬ САМОРЕГУЛЮВАННЯ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Метою роботи є визначення поняття інноваційної культури крізь призму такої властивості, як саморегулювання. **Методологія** дослідження полягає у застосуванні діалектичного, аналітичного методів з метою дослідження інноваційних та саморегульованих процесів і явищ в розвитку і взаємозв'язку; функціонально-інструментальний – для окреслення ролі інноваційної культури та саморегулювання у їх гармонійному поєднанні; компаративістський – для виявлення світоглядних, аксіологічних відмінностей змістовних уявлень про інновації та саморегулювання. **Наукова новизна** полягає у тому, що вперше досліджено питання впливу механізму саморегулювання на формування інноваційної культури. **Висновки.** У результаті дослідження зроблено висновок про взаємозалежність та взаємодоповнення саморегулювання та інноваційної культури. Поєднання цих систем дає поштовх для розвитку усієї соціальної системи, яка також підвладна синергетичному впливові. Інноваційна культура та саморегулювання виступають як універсалії, що потребують цілісного рольового розуміння як фактори розвитку суспільства: інноваційна культура передбачає створення позитивної атмосфери пошуку і застосування нових засобів вирішення проблем, оскільки властиве їй саморегулювання забезпечує трансформаційні перетворення і самій системі інноваційної культури.

Ключові слова: культура, саморегулювання, інноваційна культура, універсалії, соціальна система, трансформаційні перетворення, синергетичний вплив.

Гоцалюк Алла Анатоліївна, доктор філософських наук, доцент, доцент кафедри культурно-дозвілєвої діяльності Київського національного університету культури і мистецтв

Роль саморегулювання в формуванні інноваційної культури

Целью работы является определение понятия инновационной культуры сквозь призму такого свойства, как саморегулирование. **Методология** исследования заключается в применении диалектического, аналитического методов с целью исследования инновационных и саморегулируемых процессов и явлений в развитии и взаимосвязи; функционально-инструментального – для определения роли инновационной культуры и саморегулирования в их гармоничном сочетании; компаративистского – для выявления мировоззренческих, аксиологических различий содержательных представлений об инновациях и саморегулировании. **Научная новизна** заключается в том, что впервые исследован вопрос влияния механизма саморегулирования на формирование инновационной культуры. **Выводы.** В результате исследования сделан вывод о взаимозависимости и взаимодополняемости саморегулирования и инновационной культуры. Сочетание этих систем дает толчок для развития всей социальной системы, которая также подвластна синергетическому влиянию. Инновационная культура и саморегулирование выступают как универсалии, требующие целостного рольового понимания как факторы развития общества: инновационная культура предусматривает создание позитивной атмосферы поиска и применения новых средств, способов решения проблем, поскольку свойственное ей саморегулирование обеспечивает трансформационные преобразования и самой системе инновационной культуры.

Ключевые слова: культура, саморегулирование, инновационная культура, универсалии, социальная система, трансформационные преобразования, синергетическое воздействие.

Gotsaliuk Alla, Doctor of Philosophy, Associate Professor, Professor of Cultural and Leisure Activities, Kyiv National University of Culture and Arts

The role of self-regulation in the formation of innovation culture

The purpose of the article is to define the concept of innovative culture through the prism of such property as self-regulation. The **methodology** of the research is to apply dialectically, analytical methods for the study of creative and self-regulating processes and phenomena in development and interconnections; functional and instrumental – to determine the role of innovation culture and self-regulation in their harmonious combination; comparative approaches to revealing world-view, axiological differences in meaningful ideas about innovation and self-regulation. The **scientific novelty** consists in the fact that for the first time the question of the influence of the mechanism of self-regulation on the formation of innovation culture has been studied. **Conclusions.** The study concluded that interdependence and complementarity between self-regulation and innovation culture were made. It has been established that the combination of these systems gives impetus to the development of the social network as a whole, which is also subject to synergistic influence. It has been determined that innovative culture and self-regulation act as universals that require a holistic role-based understanding as factors of society's development: a creative culture involves creating a positive atmosphere for the search and application of new means and ways of solving problems, since self-regulation inherent in it provides transformational transformations to the very system of innovation culture.

Key words: culture, self-regulation, innovative culture, universals, social system, transformational transformations, synergistic influence.

Актуальність теми дослідження. Зміни соціальних відносин в українському суспільстві, трансформаційні та інтеграційні процеси державності переформатовують погляди на інноваційну культуру. Одним із стабілізаційних факторів, який би забезпечив подальший розвиток потенцій українського соціуму є належна розбудова механізмів саморегулювання, з одного боку як універсалії, та з іншого як властивості певних соціальних систем. Інноваційній культурі притаманні елементи саморегулювання, оскільки сутнісними характеристиками останньої є високий ступінь креативності, який визначається суб'єктом виходячи із власного бачення та норм, що у подальшому і забезпечує відповідний результат – створення продукту відмінного від інших.

Інновація одна з необхідних елементів культури, без якої важко уявити сучасне суспільство. Вона також виступає як універсалія, що потребує визначення цілісного рольового розуміння як фактору генези соціуму через перманентні та синергетичні особливості.

Метою роботи є визначення поняття інноваційної культури через призму такої властивості як саморегулювання.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання інноваційної культури в умовах сьогодення досить активно вивчається. Так, актуальним питанням її реалізації в Україні присвятили праці О. Вікарчук [1], М. Гусева [2], С.Коваленко [18], В.Носков [3], Т. Соболев [4]. Проблеми соціальної культури та інновацій вивчалися М. Козловець [5], О.Набатовою [6]. Значним добробком щодо питань саморегулювання стала монографія "Саморегуляція соціального організму країни" колективу авторів В. Беха, Н. Крохмаль, Г.Нестеренко [7]. Однак вивченню ролі механізмів саморегулювання у становленні та розвитку інноваційної культури не приділено достатньої уваги.

У науці панує думка, що інновації змінюють не стільки технологічний аспект буття, скільки соціальний, духовний, нормативний. З цим важко не погодитись, адже розглядаючи інноваційну культуру з позиції синергетики можна визначити її як складну систему, яка саморозвивається та адаптується, унікальна і водночас взаємодіє з іншими системами, має свою структуру та різноманітність описів. На думку авторів монографії "Саморегуляція соціального організму країни", якщо самоорганізацію можна визначити як здатність системи, її характеристику, то саморегуляція є функцією системи, що забезпечує самоорганізацію останньої. Тобто саморегуляція є функцією, що допомагає системі реагувати на зміни в ній з метою забезпечення нормального функціонування або розвитку [7, 22].

У науці зазначається, що: "Саморегулювання ...визначається як добровільне здійснення заходів суб'єктами з метою організації та впорядкування суспільних відносин у певній сфері, визначення правил, стандартів та принципів для забезпечення інтересів суспільства та відповідної спільноти" [8, 29]. У аспекті нашого дослідження саморегулювання можна визначити як властивість інноваційної культури, тобто можливість людини створювати, розвивати, обирати самій, для себе ту модель поведінки, яку вона бачить за корисну.

Слід схвально сприйняти тезу про те, що: "Культура являє собою процес самоусвідомлення, самопізнання, самооцінки, саморозвитку і саморегуляції в процесі професійної діяльності" [9, 185].

Інновація знаходиться у прямій залежності від креативної діяльності особистості(-тей), від сприйняття оточуючих таких результатів. При чому наслідки інновацій можуть виявлятися як у позитивних так і негативних аспектах, бути короткочасними, середньостроковими чи виявлятися у довгостроковій перспективі. Тому поширення інновацій, підвищення інноваційної культури визначається соціокультурним середовищем.

Інноваційна культура є системою цінностей що відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій, і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, що сприяють формуванню та розвитку інноваційної активної особистості [2, 258].

Новаторські ідеї, результати можуть бути успішно адаптовані у суспільстві або ж відторгнені, залишатися незрозумілими, можливо передчасними. Тобто ступінь зреалізованості інновацій залежить від ступеню самоусвідомлення та саморегульованості відповідного суспільства. Високий ступінь розвитку механізмів саморегулювання сприятиме позитивному поширенню інновацій.

З позиції економічної науки Ю.І. Пилипенко, А.Н. Пилипенко, стверджують, що: "...для формування ефективної інноваційної системи в Україні необхідно, перш за все, відповідний розвиток інноваційної культури, що відбиває характер ставлення до нововведень з боку основних соціальних груп і різних поколінь. Звичайно, поряд з інноваційною культурою існують потужні політичні, економічні, соціальні та інші фактори, що перешкоджають або, навпаки, що сприяють поширенню новацій. Однак вони детермінуються станом культури в цілому і, перш за все, її інноваційної складової. Тому для економіки України необхідний потужний організаційно-управлінський та правовий імпульс для того, щоб більш ефективно запрацювали її механізми саморегулювання" [10, 51]. Висока інноваційна культура сприятиме формуванню саморегульованих механізмів, які б забезпечили ефективність поступового розвитку громадянського суспільства. Домінування цінностей самостійності, самодостатності, самореалізованості, на відміну від ще не забутих патерналістичних бачень та прагнень, призведе до розквіту творчої зацікавленості, новаторства.

У науці зазначається, що: "Система саморегуляції соціального організму країни має здійснювати самовідтворення за рахунок так званої внутрішньої діяльності" [7, 176]. Тобто і держава як складна система також може саморегулюватися. Держава має забезпечити розвитку механізмів саморегулювання, сприяти становленню місцевих громад, процесів децентралізації. Однак такі потужні кроки мають бути не стихійними, що може призвести до стихійного саморегулювання та відповідних дискри-

мінаційних наслідків, а прогнозованими задля усунення негативних екстремалій. У той же час держава сприяє інноваційним процесам, формуванню інноваційної культури. Зокрема, в Україні прийнято Закон України "Про інноваційну діяльність", у якому, крім інших, до об'єктів інноваційної діяльності віднесено інноваційні програми і проекти; нові знання та інтелектуальні продукти [11]. Метою прийняття Закону України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" є забезпечення інноваційної моделі розвитку економіки шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках науково-технічного оновлення виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках [12].

Разом з тим, погоджуємося з думкою О. Набатова, що: "... успішність соціальної інновації залежить не тільки від зусиль держави, а насамперед від прийнятності її елементів для людей, можливості засвоєння і закріплення суспільством певних нововведень. Здійснюючи інноваційну діяльність, необхідно враховувати не тільки потреби, а й міру можливостей суспільства. У зв'язку з цим потрібно зрозуміти, які соціальні групи стануть рушійною силою інноваційного прориву, а хто залишиться байдужим або чинитиме опір" [6, 64].

Інноваційна культура буде ефективно розвиватися за правової, політична, економічної визначеності. Різкі зміни означених факторів не сприятимуть закріпленню здобутків позитивних інновацій, відходу від негативних традицій, а поширять дезорієнтацію та стихійну саморегуляцію, поглиблюють відхід від еволюційних кроків розвитку суспільства.

У ХХ ст. інноваційний тип культури став панівним. Симптоми його очевидні: науково-технічна революція, темпи, що постійно прискорюються, розвиток виробництва, швидка зміна художніх стилів, безперервне відновлення умов життя, стрімка гонитва за нововведеннями у всіх сферах життя. Прогнози на ХХІ ст. обіцяють подальший розвиток інноваційної культури, пов'язаний з технічним прогресом засобів інформації й комунікації, удосконалюванням біотехнологій, відкриттями у сфері генної інженерії, хімії, енергетики тощо [13, 12].

Відмова від еволюційного розвитку суспільства може призвести до соціальної революції, яка також є проявом саморегулювання (стихійного саморегулювання) та призвести до непередбачуваних наслідків.

За індикаторами Ш. Шварца, в українців домінують цінності з блоку збереження (безпека, традиція, конформність) на протигагу відкритості змін (самостійність і стимуляція) [14, 271]. Сприйняттю нових цінностей має сприяти інноваційна культура, яка поглибить процес відходу від старих традицій, які подекуди накладають негативний ефект на розвиток соціуму.

У науці слушно зазначається: "Розглядаючи інноваційну культуру як перспективний метод управління, її можна охарактеризувати як самодостатній і здатний до саморегуляції соціально-психологічний механізм, який впливає на стиль керівництва та інноваційну модель поведінки на кожному етапі інноваційного процесу.... Мета формування культури інновацій полягає у реалізації ефективних інновацій в якісному вимірі, удосконалення механізму активізації необхідних потенціалів в інноваційному процесі" [3, 80].

Створення нових підходів до цінностей забезпечить сталий розвиток України як окремого регіону та світу у глобальному вимірі. Означене можна проілюструвати на прикладі формування інноваційної екологічної культури. Загалом підтримувана з боку держави, однак не реалізована у достатньо ефективній площині, вона знаходить самореалізацію з боку окремих індивідів. Усвідомлення значних екологічних проблем окремою громадою приводить до того, що її члени об'єднуються, визначають певні власні саморегульовані норми для сортування відходів. Такі громади не чекають, що держава чи місцева влада поставить різні контейнери для різних відходів, укладе контракти з переробниками різних видів сміття. Інноваційна культура як цінність сприяла формуванню саморегульованих навичок та усвідомленню громадою себе як суб'єкта суспільних відносин, що може власними силами вирішувати багато проблеми для покращення якості співжиття мешканців.

Разом з цим, слід відмітити негативні фактори, які впливають на розвиток як саморегулювання так і інноваційної культури: "...слабкість громадянського суспільства, колосальний рівень апатії у ньому, ентропія інноваційного потенціалу, численні маніпуляції суспільною свідомістю, політичні технології, тиск масової культури заважають природно-історичному інноваційному оновленню, розгортанню творчої енергії суспільної самоорганізації, вкрай необхідної для інноваційного прориву" [6, 62]. Знешкодженню негативних факторів має протидіяти адекватна активна поведінка як окремих особистостей, так і відповідних громадських соціальних інституцій та держави.

Однією із складових ефективного впровадження саморегулювання є створення сприятливої інноваційної культури у суспільстві, яка пов'язана з ініціативністю, відповідальністю, досягненням високих цілей. Однак, у сучасних умовах українське суспільство не достатньо володіє такою культурою.

Оскільки феномен інновації пов'язаний також з діями окремого індивіда, тому у певні моменти зазначені можуть впливати і на макросоціальні процеси, зразки поведінки, призводять до змін у суспільстві. А.Ф. Карась зазначає: "Людина, за висловом Г.Гегеля, народжується вільною лише у можливостях власного саморозвитку і самоусвідомлення. Вивільнення від обмежень накладених традицією чи звичаєвістю мало носити розумний характер, підлягаючи раціональним нормам суспільного життя. Властиво індивідуальна свобода людини набувала інституалізованих соціальних форм у контексті росту громадянського суспільства" [15, 10]. Тобто інновація може розглядатися як інструмент саморегулювання, що передає зміни з локального рівня на універсальний рівень. Зокрема, корисна екологічна модель поведінки окремого суб'єкта може бути прийнята та реалізована усім суспільством (приклад сортування сміття).

Водночас Т.В. Соболю слушно зазначає: "Будучи елементом культури сучасної людини, інноваційна культура дозволяє особистості, яку підтримує суспільство, виявити свої внутрішні можливості і самореалізуватися. Пов'язана з інноваційною культурою суспільства вона сприяє розвитку особистості" [4, 32]. Отже, суспільна інноваційна культура допомагає реалізовувати закладені в індивіді (групі індивідів) потенції, саморозвиватися та самоорганізовуватися. Індивід (група індивідів) може обирати нові та на його (їх) думку корисні моделі поведінки, визначати нові правила, тобто саморегулюватися. Так, О.І. Вікарчук вказує: "Інноваційна культура є ніби регулятором та неформальним контролером реалізації інноваційного потенціалу завдяки своїй системі цінностей, неформальних приписів, правил поведінки, якими повинні керуватися учасники інноваційного процесу, та своїй економічній природі, що відображає систему відносин між цими учасниками" [1, 230]. Інноваційну культуру найбільш динамічно переймають підприємці. Новації, інновації допомагають отримувати прибутки та надприбутки, тому це першочергова сфера зацікавленості бізнес-спільноти як учасників інноваційного процесу.

Не викликає сумнівів ствердження Й. Шумпетера з приводу того, що інновації і технологічні зміни нації виходитимуть переважно від підприємців, мотивуючи розвиток конкуренції між ними, так само, як розвиток ринкової структури стимулює підприємницьку діяльність. Цей постулат дозволяє перейти до найважливіших характеристик, що визначають міру рівноваги стосовно природних процесів самоорганізації [16, 34].

Вирішення багатьох задач національної економіки як цілісного економічного організму безпосередньо залежить від діяльності кожного підприємства. Особливе значення для розвитку й саморегулювання економічної системи має інноваційна діяльність суб'єктів господарювання. В економічно розвинених країнах 85-90% приросту ВВП забезпечується шляхом експорту високотехнологічної продукції [17]. Тому розбудова інноваційної культури сучасного українського підприємця є важливою складовою внутрішньої політики української держави. Цьому має допомагати усвідомлене саморегулювання як можливість для підприємця вести прибутковий бізнес.

Однак досить невтішні висновки з приводу сучасного менталітету українців пропонує у своєму дослідженні М.А. Козловець: "Населення масово ще має патерналістські настанови, виявляє неготовність до інноваційної підприємницької діяльності. Щоби наймані працівники були у змозі відтворювати нові соціальні верстви, перетворилися на ефективних власників своєї робочої сили, необхідна трансформація зовнішніх умов, що впливають на становище працівників у суспільстві, та зміна внутрішніх умов – подолання патерналістських стереотипів, формування спрямованості на постійне підвищення професійної освіти, соціальної відповідальності за свою життєдіяльність" [5, 52].

Підприємницька діяльність є у найкращому розумінні найбільш ефективним способом саморегулювання. Оскільки підприємець максимально здійснює її ініціативно, подекуди творчо, навіть ризиковано, з одночасним вибором з ким проводити перемовини та укладати контракти тощо. Водночас і відповідає підприємець за свої ризики власне сам. Успішний підприємець залучається до системи соціальної відповідальності, яка включає стратегічні інновації у різних сферах: екологічних, економічних, соціальних. Соціальна відповідальність підприємця – це інструмент нових цінностей, нової інноваційної культури, який виник на основі саморегулювання.

Висновок. Як бачимо, саморегулювання та інноваційна культура взаємозалежні явища, що доповнюють та гармоніюють між собою. Поєднання цих видавалася б надскладних систем дає поштовх для розвитку усієї соціальної системи, яка також підвладна синергетичному впливові. Інноваційна культура та саморегулювання виступають як універсалиї, що потребують цілісного рольового розуміння як фактори розвитку суспільства.

Під саморегулювання можна розуміти властивість інноваційної культури, а саме задіяних у ній особистостей, у можливості на свій розсуд здійснювати креативний пошук та закріплювати його у певних результатах.

Інноваційна культура передбачає створення позитивної атмосфери щодо пошуку і застосування нових засобів, способів вирішення проблем, оскільки властиве їй саморегулювання забезпечує трансформаційні перетворення і самій системі інноваційної культури. Водночас інновація може розглядатися як інструмент саморегулювання, що передає зміни з локального рівня на універсальний рівень. Висока інноваційна культура сприятиме формуванню саморегульованих механізмів, які забезпечили б ефективність поступового розвитку громадянського суспільства. Домінування цінностей самостійності, самодостатності, самореалізованості, на відміну від ще не забутих патерналістичних бачень та прагнень, призведе до розквіту творчої зацікавленості, новаторства.

Література

1. Вікарчук О.І. Інноваційна культура як функціональна підсистема інноваційного потенціалу підприємств. ЖДТУ. 2013. № 1 (63) СЕРІЯ: Економічні науки. С. 230-233.
2. Гусева М.В. Розвиток інноваційної культури сучасного підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень : Збірник наукових праць. 2010. № 38. С. 253–258.
3. Носков В., Кальянов А., Єфросініна О. Соціально-психологічні детермінанти інноваційної культури в гуманітарному ВНЗ. Соціальна психологія. 2009. № 4 (12). С. 69-83.
4. Соболю Т.В. Інноваційна культура як основа розвитку сучасного суспільства. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. 2014. Вип.4. С. 29-32.
5. Козловець М. А. Соціальна структура українського суспільства в контексті постсоціалістичних трансформацій. Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". № 4(35). 2017. С. 41-57.

6. Набатова О.О. Соціальні інновації: поняття, види, суб'єкти. Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право : зб. наук. пр. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. X. : Право, 2011. 2011. № 3 (6). С. 58-66.
7. Саморегуляція соціального організму країни: монографія/ за наук. ред. В.П. Бега: В.П. Бех (голова), Н.В. Крохмаль, Г.О. Нестеренко; Мін-во освіти і науки; Нац. пед. ун.-т імені М.П. Драгоманова. – К.: Вид.-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. 652 с.
8. Гончаренко О.М. Конституційні засади саморегулювання господарської діяльності. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2016. № 1(84). С. 28–36.
9. Басов Н. В. Инновация как фактор социальной самоорганизации. Журн. социологии и социальной антропологии. 2008. Т. XI, № 4. С. 185–203.
10. Пилипенко Ю.И. Пилипенко А.Н. Инновационная культура как фактор развития национальных инновационных систем. Социально-экономические и финансовые механизмы обеспечения инновационного развития экономики : тез. докл. IV Междунар. науч.-практ. конф. (г. Минск, Республика Беларусь, 2–3 окт. 2014 г.) / Минск, 2014. С. 51 – 52
11. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV/ Відомості Верховної Ради України, 2002. № 36. Ст.266.
12. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності : Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI/ Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст 166.
13. Гоцалюк А. А. Неотрадиціоналізм як соціокультурний феномен України: автореф. дис. ...д-ра філософ. наук: 09.00.03. Київ, 2016. 36 [12] с.
14. Магун В.С., Руднев М.Г. Жизненные ценности населения: сравнение Украины с другими европейскими странами/ Украинское общество в европейском пространстве. Под ред. Е. Головахи, С. Макеева. Киев: Институт социологии НАНУ; Харьковский национальный университет им. В.Н.Карамзина, 2007. С. 226-273.
15. Карась А.Ф. Філософія громадянського суспільства як інтерпретація свободи і соціальності: автореф. дис. ...д-ра філософ. наук: 09.00.03. Львів, 2005. 42 с.
16. Шумпетер И.А. История экономического анализа: В 3-х т. / Пер. с англ. под ред. В.С. Автономова. СПб.: экономическая школа, 2001. Т. 2. 494с.
17. Бурлака В. Пріоритети інноваційного розвитку в українській економіці/ Діловий вісник. № 12 (199). 2010. URL: <http://www.ucci.org.ua/synopsis/dv/2010/dv1012131.ua.html> (дата звернення 05.03.2018).
18. Коваленко Є. Культура і мистецтво управління як основа сучасної філософії менеджменту. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2017. № 3. К.: Міленіум. С.56-59.

References

1. Vikarchuk, O.I. (2013). Innovative culture as a functional subsystem of innovative potential of enterprises. ZhDTU. 1(63), 230-233 [in Ukrainian].
2. Guseva, M.V. (2010). Development of innovative culture of modern enterprise. Visnyk sotsialno-ekonomichnyh doslidzhen, 38, 253-258 [in Ukrainian].
3. Noskov, V., Kalyanov, A., Efrosinina, O. (2009). Socio-psychological determinants of innovation culture in the humanities university. Sotsialna psykholohia, 4 (12), 69-83 [in Ukrainian].
4. Sobol, T.V. (2014). Innovative culture as the basis for the development of modern society. Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Philosophy. Politology. 4, 29-32 [in Ukrainian].
5. Kozlovets, M.A. (2017). Social Structure of Ukrainian Society in the Context of Post-Socialist Transformations. Visnyk Natsionalnogo universytetu "Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Iaroslava Mudrogo", 4 (35), 41-57 [in Ukrainian].
6. Nabatova, O.O. (2011). Social Innovations: Concepts, Types, Subjects. Visnyk Natsionalnogo universytetu "Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Iaroslava Mudrogo", Kharkiv : Pravo, 3 (6), 58-66 [in Ukrainian].
7. Self-regulation of the social organism of the country: monograph (2010). Eds. V.P. Beh, N.V. Krokhmal, G.O. Nesterenko. Kyiv : NPU im. M.P. Drahomanova [in Ukrainian].
8. Goncharenko, O.M. (2016). Constitutional principles of self-regulation of economic activity. Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo, 1(84), 28-36 [in Ukrainian].
9. Basov, N.V. (2008). Innovation as a factor of social self-organization. Jour. sociology and social anthropology. XI, 4, 185-203 [in Russian].
10. Pilipenko, Yu.I., Pilipenko A.N. (2014). Innovative culture as a factor of development of national innovation systems. Socio-economic and financial mechanisms for ensuring innovative development of the economy: theses. Minsk, 51-52 [in Russian].
11. On Innovation Activity: Law of Ukraine (2002). Vidomosti Verhovnoi Rady Ukraine, 36, 266 [in Ukrainian].
12. On Priority Areas of Innovation Activities: Law of Ukraine (2011). Vidomosti Verhovnoi Rady Ukraine, 19-20, 166 [in Ukrainian].
13. Gotsaliuk, A.A. (2016). Non-traditionalism as a sociocultural phenomenon of Ukraine: Extended abstract of doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
14. Magun, V.S., Rudnev, M.G. (2007). Vital values of the population: comparison of Ukraine with other European countries. Ukrainian society in the European space. Eds. E. Golovaha, S. Makeev. Kiev: Institut sotsiologii NANU; Kharkovskiy Natsionalniy Universitet im. V.N. Karamzina, 226-273 [in Russian].
15. Karas, A.F. (2005). Philosophy of Civil Society as an Interpretation of Freedom and Socialism. Extended abstract of doctor's thesis. Lviv [in Ukrainian].
16. Shumpeter, I.A. (2001). History of economic analysis. Trans. with English. Ed. V.S. Avtonomov. St. Petersburg : Ekonomicheskaya shkola, 2 [in Russian].
17. Burlaka, V. (2010). Priorities of Innovation Development in Ukrainian Economy. Diloviy Visnyk, 12 (199). Retrieved from: <http://www.ucci.org.ua/synopsis/dv/2010/dv1012131.ua.html> [in Ukrainian].
18. Kovalenko, Y.(2017). Culture and art of management as the basis of modern philosophy of management. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv. Kyiv: Millennium. 3, 56-59 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.02.2018 р.